

*Галіна Тварановіч*

*Беласток*

## Беларускае літаратурнае аб'яднанне „Белавежа” ў Польшчы: дынаміка развіцця

Геапалітычнае месцазнаходжанне беларускага этнасу ў цэнтры Еўропы на стыку ўсходнеславянскага і заходняга макрарэгіёнаў – Pax Slavia Orthodoxa і Pax Slavia Latina – вызначыла поліфанічны характар яго гістарычнага і грамадска-культурнага тыпаў развіцця, канфесійнай структуры. Відавочна, што Падляшша, цяперашняя Беласточчына – абсяг найбольш інтэнсіўнага грэка-візантыйскага і рыма-лацінскага памежжа, зона самага непасрэднага судакранання і ўзаемаўплываў гэтых важнейшых еўрапейскіх духоўных арэалаў. І тут, на памежжы, найперш нават псіхалогія геаграфічнай прасторы змушала любую з'яву беларускага жыцця, каб ёй адбыцца, уцялесніцца, быць выразна акрэсленай, абгрунтаванай. Ад самага пачатку звыклы лад існавання ідэй, светапогляду меў на ўвазе актыўную пазіцыю, мэтанакіраваную барацьбу ў кантрастным асяроддзі.

Падляшша было заселена ўсходнімі славянамі здаўна, а гарады Бельск, Драгічын, Мельнік, Сураж ды іншыя заснаваны яшчэ ў першым тысячагоддзі нашай эры. І хрысціянiзацыя тутэйшага краю адбывалася хутчэй за ўсё ўжо ў IX стагоддзі. Дакументальнае сведчанне аб гэтым, верагодна, утрымліваюць адкрытыя ў апошнія гады польскімі археолагамі паблізу заходняй мяжы Падляшша ў Падэблоцэ таблічкі з фрагментамі загадкавых надпісаў. Вучоныя звязваюць знаходку ў Падэблоцэ з прамым уплывам кірыла-мяфо-

дзеўскай місіі, якая пакінула па сабе на тэрыторыі сучаснай Польшчы дастаткова шмат слядоў<sup>1</sup>.

У XIII-XIV стагоддзях Падляшша цалкам увайшло ў Вялікае княства Літоўскае. Далёка невыпадкава, што менавіта тут, на высокім левым беразе ракі Супрасль ва ўрочышчы Сухі Груд у 16 кіламетрах ад сучаснага Беластоку, быў заснаваны напрыканцы XIV стагоддзя буйнейшы цэнтр беларускай духоўнай культуры – Супрасльскі манастыр. Яго кцітары Аляксандр Хадкевіч і Іосіф Солтан шчодро фінансавалі абіцель грашымі, а таксама перадалі манастыру некаторыя свае зямельныя ўладанні<sup>2</sup>. Першы ігумен Супрасльскага манастыра Панфуцій Сегень паходзіў са старажытнага роду Сегеняў з Бельска. Нездарма найдаўным мясцовым манускрыптам у манастырскай бібліятэцы быў Пралог (сакавік-жнівень), перапісаны ў 1496 годзе ў Бельску. Дзякуючы вялікім фундацыям манастыр хутка адбудоўваўся, а таксама ўзбагачаўся культурнымі каштоўнасцямі, часам унікальнымі. Ягоная бібліятэка – адна з багацейшых у Вялікім княстве Літоўскім – у 1557 годзе налічвала каля 200 рукапісных кніг, а ў 1645 годзе кніг было ўжо 587<sup>3</sup>. Тут захоўвалася славутая Супрасльская чэця-мінея XI стагоддзя – адзін з найстаражытных кірылічных рукапісаў.

У пачатку 1690-х гадоў пры Супрасльскім манастыры была заснавана друкарня. За час яе існавання пабачыла свет звыш 420 выданняў. Шмат было ў Супраслю гістарычных, летапісных матэрыялаў. І гэта невыпадкава, бо Супрасльскі манастыр ад самага свайго заснавання стаў важным культурным, духоўным асяродкам, дзе перапісваліся, рэдагаваліся славянскія кнігі. Мацвей Дзесяты, пачаўшы ў 1502 годзе складаць самастойны біблейскі звод у Вільні, завяршыў сваю працу праз пяць год у Супраслю. Магчыма, рукапіс Мацвея бачыў у Супраслю і Іван Фёдараў. Разам з Пятром Мсцілаўцам ён у 1568-1570 гадах рэалізаваў задуму кцітараў манастыра і князёў Астрожскіх ды Слуцкіх адносна ўласнага выдавецкага цэнтра. У славутай заблудаўскай друкарні былі выдадзены

<sup>1</sup> J. Gąssowski, *Chrześcijaństwo przed chrztem Polski*, „Za i Przeciw” 1988, Nr 1, s. 16; S. Korczak-Michalewski, *Metodjaństwo w Polsce – niechciane*, „Kultura” 1987, Nr 15, s. 7.

<sup>2</sup> А. И. Рогов, *Супрасль как один из центров культурных связей Белоруссии с другими славянскими странами*, [у:] *Славяне в эпоху феодализма*, Москва 1978, с. 321-324.

<sup>3</sup> *Археографический сборник документов, относящихся к истории Северо-Западной Руси*, Вильна 1870, т. IX, с. 53-55, 202-205.

*Евангелле вучыцельнае*, што ўключала творы візантыйскай, балгарскай і старажытнаруускай пісьменнасці, у тым ліку *Слова на Ушэсце* Кірылы Тураўскага, а таксама *Псалтыр з Часаслоўцам*. Аб іх культурным значэнні сведчыць тое, што заблудаўскія кнігі неаднаразова перавыдаваліся, выкарыстоўваліся друкарамі Святадухаўскага брацтва ў Вільні, братамі Мамонічамі.

Гісторыя ствараецца асобамі, постацямі – яны напаўняюць зместам час і нярэдка менавіта па іхняй дзейнасці пазнаюцца гістарычныя перыяды. Значную старонку ў даследаванне слаўнай мінуўшчыны свайго краю, увогуле славяншчыны, культурнай спадчыны ўпісалі ў XIX – пачатак XX стагоддзя такія самаахвярныя падзвіжнікі, як І. Даніловіч, М. Баброўскі, Я. Ярашэвіч, А. і П. Сасноўскія, М. Янчук і іншыя. Іхняй шматстайнай дзейнасцю была забяспечана трывалая пераемнасць культурных, духоўных традыцый Падляшша.

Першая палова XX стагоддзя з яе дзвюма сусветнымі войнамі, рэвалюцыямі аказалася парадаксальнай, драматычнай, нават трагічнай для развіцця беларускай дзяржаўнасці і, зразумела, культуры, асветы. Пэўна, і ва ўмовах сацыяльна-грамадскіх катаклізмаў надараліся спрыяльныя моманты, калі беларуская ідэя атрымлівала канкрэтнае напаўненне, аптымістычныя перспектывы. Аднак перыяды гэтыя, на жаль, мелі хутчэй спарадычны, непрацяглы характар. І застаецца толькі здзіўляцца жыццёвай сіле, укладзенай у этнічны ген беларушчыны. Яскравае ўвасабленне моц гэтай вітальнасці атрымала і на Беласточчыне. Так, падчас другой сусветнай вайны Беларускае аб'яднанне выдае ў Беластоку газету *Новая дарога* (рэдактар Хв. Ільяшэвіч). Па аўтарытэтнаму сведчанню М. Сяднёва (*Беластоцкі сшытак*): *Яна была жывой газетай, жыла на энтузіязме найбольш адданых беларускай справе людзей. Яна была беларускай газетай на сваёй сутнасці...*<sup>4</sup> Нягледзячы на цяжкае ваеннае часу, ці не ўся Беласточчына была ахоплена беларускім школьніцтвам. Гэтае адраджэнне беларускай школы, уздым беларускасці М. Сяднёў называе *нечым накшталт маленькага, кароткага рэнесансіку*<sup>5</sup>.

І відавочна, што беларусы, аўтахтоннае насельніцтва Падляшша, самая шматлікая нацыянальная меншасць краіны, былі падрых-

<sup>4</sup> Масей Сяднёў, *Масеева кніга*, Мінск 1994, с. 275.

<sup>5</sup> Тамсама, с. 280.

таваны да таго, каб выкарыстаць спрыяльныя для нацыянальных меншасцей варункі ў Польшчы сярэдзіны XX стагоддзя. У лютым 1956 года было арганізавана *Беларускае грамадска-культурнае таварыства* (БГКТ), пачаў выдавацца штотыднёвік *Ніва*.

Сёння на Беласточчыне, – адзначалася ў першым выпуску „*Беларускага календара*”, – налічваецца 57 пачатковых беларускіх школ. У 111 школах беларуская мова навучаецца як прадмет. Ёсць 2 агульнаадукацыйныя ліцэі (у Гайнаўцы і Бельску), якія рыхтуюць новыя кадры беларускай інтэлігенцыі<sup>6</sup>.

У гэтых адпаведных для развіцця нацыянальнай свядомасці ўмовах шырока запатрабаванаю аказалася і народная, і прафесійная творчасць. Такім чынам, узнікненне ў 1958 годзе беларускага літаратурнага аб’яднання сталася фактам натуральным і своечасовым<sup>7</sup>.

Першым старшынёй літаратурнага аб’яднання быў выбраны Георгій Валкавыцкі, рэдактар *Нівы*, выпускнік Літаратурнага інстытута ў Маскве. Трэба падкрэсліць, што менавіта ён, добра падрыхтаваны прафесійна, шчыра зацікаўлены ў выяўленні талентаў, узрошчванні іх, аказаўся тым своеасаблівым магнітам, які сабраў у адзін творчы калектыў самыя розныя індывідуальнасці. У аўтабіяграфічных нататках рэдактара Г. Валкавыцкі ўзгадвае: *Я стаў старшынёй. Асноўным сваім заданнем лічыў стварэнне творчай атмасферы, у якой выпякаў бы талент*<sup>8</sup>. Паказальна, што не ўзнікла патрэбы ў тым, каб прыняць статут, які б хоць нейкім чынам рэгламентаваў свабоду асобы, ідэалагічна і эстэтычна яе праграмаваў. Прыкрытэт аддаваўся асабістым пошукам, стварэнню ўласнай эстэтычнай паэтыкі, свайго стылю.

На канферэнцыі *Шлях да ўзаемнасці* (Гродна, 2000) цяперашні старшыня *Белавежы* Ян Чыквін (Янка Дубіцкі) адзначыў, што неаспрэчная вартасць і самадастатковасць гэтага згуртавання бачыцца яму найперш у тым, што яго пісьменнікі шчыльна запоўнілі сваю этнічную прастору культурна-эстэтычным зместам. І другая палова XX стагоддзя, на думку Я. Чыквіна, належыць у беластоцкім

<sup>6</sup> *Беларускі календар на 1957 год*, Беласток 1957, с. 53.

<sup>7</sup> „...была ўжо салідная група аўтараў, якія сур’ёзна ставіліся да сваёй творчасці. Гэта група (перш за ўсё: Яша Бурш, Уладзімір Гайдук, Янка Дубіцкі, Мацей Канапацкі, Пятро Ластаўка, Дзмітры Шатыловіч, Віктар Швед, Сакрат Яновіч) і заснавала літаратурнае аб’яднанне”. – Георгій Валкавыцкі, *Віры*, Беласток 1991, с. 46.

<sup>8</sup> Тамсама, с. 47.

краі найперш „белавежцам”. Ніводная нацыянальная меншасць у Польшчы не можа канкураваць у гэтай прасторы і на такім узроўні з *Белавежаю*, якая, дарэчы, з’яўляецца адзінай па-за дзяржаўнымі межамі Беларусі творчай арганізацыяй такога кшталту.

Зазначым, што для такіх высноў у паэта, перакладчыка прафесара Я. Чыквіна ёсць важкія падставы, а менавіта – саракагадовая дыстанцыя існавання літаратурнага аб’яднання. Ці ж не сімптоматычна, што першаю не толькі беларускамоўнаю паэтычнай ластаўкай, а ўвогуле першым паэтычным зборнікам, які пабачыў свет на Беласточчыне, была кніга *Рунь* (1959).

Беларускія літаратурныя сілы ў Польскай Народнай Рэспубліцы, – *звяртаўся да чытача яе рэдактар і ўкладальнік Г. Валкавыцкі*, – толькі што пачалі пускаць першыя парасткі; перад імі ўсе цяжасці творчага станаўлення і нязведаныя далі рамантычнага падарожжа, якое вабіць і насцярожвае. (...) Тое, што мы першымі выйшлі абрабляць паэтычныя аблогі, павінна дадаць нашым паэтам бадзёрасці ў пошуках сваёй папараці-кветкі<sup>9</sup>.

Пад сціплай чорна-белай вокладкай *Руні* сабралася 45 вершаў 17 аўтараў – настаўнікаў, вучняў, студэнтаў, сялян... Амаль усе яны незадоўга дэбютавалі на старонках *Нівы* і зборнік склалі вершы, напісаныя пераважна не раней 1956 года.

Надзеі Г. Валкавыцкага спраўдзіліся. *Рунь* увабралася ў сілу, больш таго, закаласавала на агульнабеларускім палетку. Сведчаннем таго – кнігі паэзіі, прозы, перакладаў „белавежцаў”, што ў розныя гады выходзілі ў Мінску. І вось, ужо на мяжы новага стагоддзя, пабачыла свет анталогія *Беларускія пісьменнікі Польшчы*. У важкім томе (576 с.) – прычым скарочаным рэдактарам, бо ўкладальнікам Я. Чыквіным было прапанавана да друку 800 старонак – прадстаўлены творы 18 аўтараў, толькі тых, хто падчас укладання анталогіі ўжо меў свае ўласныя кнігі. „Рамантычнае падарожжа”, працу на „паэтычных аблогах” паспяхова прадоўжылі сямёра з прадстаўленых у *Руні* творцаў (Алесь Барскі, Яша Бурш, Мікола Гайдук, Уладзімір Гайдук, Ян Чыквін, Дзмітры Шатыловіч, Віктар Швед) ды далучыліся да іх па дарозе гадоў Янка Жамойцін, Георгій Валкавыцкі, які сціпла абмінуў сябе ў *Руні*, Васіль Петручук, Алена Анішэўская, Юрка Геніюш, Сакрат Яновіч, Надзея Артымовіч, Зося Сачко, Міхась Шаховіч, Юрка Баена, Міра Лукша

<sup>9</sup> *Рунь*, Беласток 1959, с. 6.

(на жаль, Ю. Геніюш, М. Гайдук, М. Шаховіч не дачакаліся выхаду гэтай анталогіі). І шкада, што крыху прыпазнілася кніга апавяданняў арыгінальнага пражайка Міхася Андрасюка *Фірма*.

*Літаратурная старонка* газеты *Ніва*, вакол якой групаваліся „белавежцы” каля 40 гадоў, выразна маніфестуе вельмі розныя арыентацыі пісьменнікаў, іх пераконанні, ідэалы, схільнасць да розных паэтык – ад зададзенасці і нарматыўнасці сацыялістычнага рэалізму, патрыятычнай рыторыкі, вершаў на выпадак і псеўдадэкларацый, палітычна заангажаванай публіцыстыкі – да крайне індывідуалістычных пазіцый і эксперыментальных паэтычных выказванняў, стыхійнай моўнай экспрэсіі, адмаўлення рэчаіснасці. Змешчана было ў 460 нумарах *Літаратурнай старонкі* каля 3,5 тысяч твораў малога жанру: найперш друкаваліся вершы, але таксама і мініяцюры, апавяданні, эсэ, рэцэнзіі, крытычныя і публіцыстычныя артыкулы<sup>10</sup>. Нарэшце ў 1998 годзе з нагоды 40-годдзя *Белавежы* пад рэдакцыяй Я. Чыквіна пабачыў свет літаратурна-мастацкі і беларусазнаўчы часопіс літаратурнага аб’яднання *Тэрмапілы*. Канцэпцыя выдання была дакладна акрэслена на самым пачатку ў спадзяванні, што часопісу

будзе ўласціва формула адкрытасці ў тым сэнсе, што ён стане месцам сустрэчы для ўсіх, хто хоча творча займацца беларускім прыгожым пісьменствам, беларускаю культураю і іх даследаваннем, як у нас, так і па-за межамі Польшчы<sup>11</sup>.

Да таго ж беларускі літаратурны рух у Польшчы набываў магчымасці для публікацыі твораў аб’ёмных жанраў.

Яскравым сведчаннем дынамікі развіцця *Белавежы* з’яўляюцца дадзеныя *Бібліяграфічнага даведніка*<sup>12</sup>. Так, у першым дзесяцігоддзі існавання літаратурнага аб’яднання (1958-1967) на *Літаратурнай старонцы* і ў *Беларускім календары* было надрукавана 590 твораў, у другім (1968-1977) – 1112 і амаль гэтулькі ж у трэцім (1978-1987) – 1031. У сваю чаргу, чацвёртае дзесяцігоддзе (1988-1997) сведчыць пра колькаснае зніжэнне публікацый амаль да ўзроўню першай дэкады – 775 адзінак. Апошнія паказчыкі аднак цалкам перакрываюцца выходам аўтарскіх кніг. І калі ў першым дзесяцігоддзі

<sup>10</sup> Jan Czykwin, *Kości zostały rzucone (Białoruska literatura Polski drugiej połowy XX w.)*, „Przegląd Humanistyczny” 2000, Nr 5(362), s. 130.

<sup>11</sup> Тэрмапілы 1998, № 1, с. 3.

<sup>12</sup> Ян Чыквін, *Беларуская літаратура Польшчы. Бібліяграфічны даведнік 1957-1998*, Беласток 1998.

„белавежцы” запісалі ў свой актыў толькі 5 асабістых кніг і 3 альманахі, у другім – 9 кніг і 2 альманахі, у трэцім – 26 кніг і 1 альманах, дык у 90-х гадах пабачыла свет 3 альманахі і звыш 80 аўтарскіх кніг. Прычым каля 40 з іх – пад грыфам „Бібліятэчкі Беларускага літаратурнага аб’яднання „Белавежа”, што стала выходзіць пад рэдакцыяй Я. Чыквіна з 1990 года.

У кароткай анатацыі да мінскай анталогіі між іншым сказана: *Беларускія пісьменнікі Польшчы ўпісалі не адну адметную старонку ў вялікую кнігу беларускага прыгожага пісьменства*<sup>13</sup>. Сапраўды, анталогія сведчыць пра старонкі ў агульнай кнізе аднае літаратуры. Нягледзячы на сацыяльныя, побытавыя адрозненні, у якіх узнікалі творы „белавежцаў”, у другой палове дваццатага стагоддзя з пэўнасцю можна гаварыць пра агульныя архетыпы, ментальнасць беларускіх творцаў у метраполіі і ў Польшчы.

Куды б ні скіроўваліся „белавежцы” ў пошуку свае „папараць-кветкі”, дзе б ні аселі на сталае жыхарства, як і іхнія калегі па пяру ў Беларусі, абавязкова прысутныя на сваім радзінным палетку. Ён ім – апірышчам, крыніцай натхнення:

Белавежа!

Ты мой акіян, апуская пяро, як вясло,  
з гарадоў да цябе плыву я,  
каб сабраць ураджай –  
жнівень слоў.

(А. Барскі. Дзесь за мною сяло...) <sup>14</sup>

Тыповы для ўсёй сучаснай беларускай літаратуры і матыў цяжка вырашальнага канфлікту вяскоўца з абываковым, належным адначасова ўсім і нікому горадам. Варта ўзгадаць стаўшыя ўжо апазнавальнымі знакамі праблемы выслоўі *Усе мы з тат* Я. Сіпакова і *Сена на асфальце* М. Стральцова. Пра настальгію па палях айчынных і лугах, спеву жаўруковым, гомане белавежскіх дрэў і гукх беларускай мовы і верш В. Шведа:

Я не патрэбен тут нікому  
У калаўроце гарадскім.  
Мне вельмі хочацца дадому.  
Туды, дзе буду родны ўсім (197).

<sup>13</sup> *Беларускія пісьменнікі Польшчы. Другая палова XX стагоддзя*, Мінск 2000.

<sup>14</sup> Тамсама, с. 297 (Далей спасылкі на гэтае выданне падаюцца ў тэксце. У дужках указваецца старонка).

Увогуле тэксты, прасякнутыя тугой па родным гняздзе, можна знайсці ці не ў кожнага паэта з вясковымі каранямі. Акрамя бадай што У. Гайдука – паэта-земляроба, якому выпала жыць у бацькоўскай хаце згодна з сонцазваротам, рытмамі прыроды. І, нягледзячы на знясільваючую сялянскую працу, самоту, – эстэтызаваць прыроду, само жыццё, у якім паяднаны адзінай повяззю і чалавек, і дрэва, і птушка: *Нас аднолькава жыццё законам строгім // У нечаканасці вядзе і правярае*. Гэтая лучнасць усяго жывога, пэўна, адзін з законаў самога зямнога універсума. І абвостранае вычуванне гэтага закону ўласціва ў рознай ступені бадай ці не кожнаму „белавежцу”. Урэшце, як і кожнай творчай асобе.

Прадстаўнік маладзейшага пакалення „белавежцаў” Ю. Баена падае скрушлівую карціну канання вёскі:

У паміраючай вёсцы  
адзін толькі месяц  
што вечар кагосьці чакае  
штоноч кагосьці шукае  
срэбрыць хаты і дрэвы  
пустыя сцежкі і вуліцу  
ціхія панадворкі  
і лавачкі

Глядзіць  
з вышыні пяшчоты  
зрокам учарашнім (537).

Закранаецца тут праблема, балючая для ўсяго беларускага абшару. Ды і для самога зямнога свету, які імкліва урбанізуецца.

Аднак усё ж сярод шырокага спектру агульных тэм і праблем ёсць адна, што з’яўляецца прыярытэтам менавіта „белавежцаў”, як жыхароў памежжа, аўтахтонаў на сваёй зямлі, але ж грамадзян ужо іншай дзяржавы.

Зямлю абдымаю вачыма,  
Тулюсь, нібы да дзяўчыны.  
Шапчу:  
Дарагая, скажы,  
Чаму я жыву на мяжы? (520)

Колькі застыглага болю, непераадольнай горычы ў гэтых словах М. Шаховіча! О, гэтая мяжа, якая множыць межы магчымасцей, шляхоў... І колькі ні наракай, а нічога тут у знешніх рэаліях



не зменіш. Ёсць адно-адзінае выйсце – пераадоленне духоўнае, узыходжанне на вяршыні „да гнёздаў сваіх, беларускіх” (Я. Чыквін) – у агульны беларускі час, дзе Супрасль і Заблудаў, як і Смаленск, Вільня ў адной беларускай дзяржаве... Так, памежжа нараджае сваю псіхалогію, філасофію. І не кожнаму па сілах ношка абранніка, а ў творчай асобы надзвычай нізкі балявы парог.

Аднак тое ж памежжа і пашырае магчымасці сваёй расхінутасцю ў новы кантэкст, у плённы вопыт польскай літаратуры. Вопыт, асабліва ў плане формы, напоўніцу скарыстаны і Я. Буршам, а пазней і Н. Артымовіч, і шэрагам іншых паэтаў, „прапісаны” ўжо і ў паэзіі метраполіі. Білінгвальнасць жа „белавежцаў”, здавалася б, апасродкавана, але істотна ўплывае на адметнасць вырашэння імі як канкрэтна-гістарычных, надзённых, так і вечных тэм.

Актыўнае суіснаванне спакон веку на Беласточчыне гістарычна-культурных комплексаў розных арыентацый спарадзіла ад самага пачатку такі феномен, што можа быць вызначаны як *тыпалогія скразных уплываў*<sup>15</sup>. У творчасці „белавежцаў” скразны характар пранікнення, узаемадзеяння самых розных праблем, ідэй, пафасу таксама з’яўляецца асноватворным і арганізуючым пачаткам. Сённяшні дзень *Белавежы* сведчыць, што шматвяковая традыцыя працягваецца: унутранае памкненне выказацца, стварыць індывідуальную мастацкую рэчаіснасць перамагае сацыяльна-грамадскую дадзенасць. Невыпадкова, што паэзія, проза, пераклады „белавежцаў” ужо ўважліва асэнсоўваюцца на самых розных узроўнях (ад магістэрскіх універсітэцкіх да акадэмічных доктарскіх прац) як беларускімі, польскімі, так і заходнееўрапейскімі даследчыкамі<sup>16</sup>, а пра найбольш прызнаных пісьменнікаў *Белавежы* можна прачытаць у прэстыжных энцыклапедыях і даведніках<sup>17</sup>.

<sup>15</sup> Г. П. Тварановіч, *Беларуская літаратура: паўднёваславянскі кантэкст (Адзінства генезісу, тыпаў літаратур і характар узаемасувязей)*, Мінск 1996, с. 211.

<sup>16</sup> У. Калеснік, У. Конан, У. Гніламёдаў, Г. Тычка, У. Казбярук, В. Шынкарэнка, Л. Зарэмба; Т. Позняк, В. Варашыльскі, Ф. Няўважны, Т. Занеўская; А. Макмілін, С. Акінэр, Ф. Нойрайтэр, Н. Рандаў.

<sup>17</sup> *Энцыклапедыя літаратуры і мастацтва Беларусі ў 5 тамах*, Мінск 1984-1987; *Беларускія пісьменнікі. Бібліяграфічны слоўнік у 6 тамах*, Мінск 1992-1995; *Беларускія пісьменнікі. Даведнік*, Мінск 1994; *Słownik literatury polskiej XX wieku*, pod red. J. Sławińskiego, Wrocław 1992; *Pisarze świata. Słownik encyklopedyczny*, PWN, Warszawa 1995; *International Authors and Writers who's who*, Twelfth edition, Cambridge 1991; *Outstanding People of the 20th Century*, 2nd edition, Cambridge 2000.

## S U M M A R Y

Historical and cultural traditions of the region of Bialystok as the field of direct neighbourhood and mutual relations among European intellectual acreages. The depth of historical and intellectual tradition, its development, strengthening, fruitful heritage (the second part of the 20<sup>th</sup> century). Circumstances and conditions of the birth of Belorussian literary association “Beloveza”. From the almanak “Run” (1959) to the anthology “Belarussiya pismenniki Polshchi” (2000). Main tendencies and directions of development, dominating topics and motives. Typology of direct influence as the essential characteristics of the works of writers belonging to the association.